

Моргай Л.А.
доктор філософії,
доцент кафедри
соціальної педагогіки та соціальної роботи
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ЗАКОНОДАВЧИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Інклюзивний туризм як окремий вид туристської діяльності почав розвиватися відносно недавно. Формування умов для забезпечення масовості туризму було одним із завдань туристських організацій протягом багатьох років [1].

За даними Всесвітньої туристської організації в середньому кількість туристів у світі щороку зростає на 4 %, що є найкращим показником розвитку серед інших галузей народного господарства, в тому числі сфери послуг. З 2016 року галузь туризму постійно б'є власні рекорди, нарощуючи обсяги збільшення кількості туристів у порівнянні з усіма історичними періодами туристської діяльності. Це свідчить про передумови для подальшого розвитку туризму та суттєвий потенціал зростання її офіційно-економічних показників [1].

Розвиток інклюзивного туризму тісно пов'язаний із попитом на даний вид надання послуг. Статистика свідчить, що у подальшому такий попит буде лише зростати, отже інклюзивний туризм має значний потенціал до нарощування потоків туристів.

Щодо статистики в Україні проживають понад 2 мільйони людей з інвалідністю. Спостерігається тенденція до старіння населення, тобто більше людей переходить до категорій, що потребуються соціального захисту та формування інклюзивних умов розвитку туризму. Інклюзивний туризм є затребуваним серед населення країни. Міжнародний досвід свідчить, що найбільш розвиненим інклюзивний туризм є у США та країнах Європи.

Проте понад 80% людей з інвалідністю проживають у країнах, що розвиваються [1].

В Україні забезпечення умов для розвитку інклюзивного туризму визначено у наступних нормативно-правових документах:

- Конституція України;
- Закону законів України «Про державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії»;
- Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»;
- Закон України «Про соціальні послуги»;
- Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»;
- «Конвенція про права осіб з інвалідністю», - «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»;
- Указ Президента України № 501/2015 «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» [2].

Ці нормативно-правові акти визначають основні положення державної соціальної політики, що стосується створення комфортних умов життя та соціального забезпечення осіб з інвалідністю. Проте окремого нормативно-правового акту або положень у розроблених документах, які б визначали механізми реалізації функцій державного управління розвитком інклюзивного туристського середовища, немає.

Закон України «Про туризм», який є основним нормативно-правовим документом, що здійснює регулювання у галузі туризму, не визначає поняття інклюзивного туризму. Проте у статті 6 Закону України «Про туризм» визначено, що державна політика у галузі туризму повинна здійснюватися на основі «забезпечення доступності туризму та екскурсійних відвідувань для дітей, молоді, людей похилого віку, осіб з інвалідністю та малозабезпечених громадян шляхом запровадження пільг стосовно цих категорій осіб» [2].

Законом України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю» також визначено поняття реабілітаційної послуги, що розглядається як «послуги, спрямовані на відновлення оптимального фізичного, інтелектуального,

психічного і соціального рівня життєдіяльності особи з метою сприяння її інтеграції в суспільство».

До структурних компонентів інклюзивного туризму міжнародними організаціями було включено наступні елементи:

- забезпечення реалізації концепцій безбар'єрної архітектури шляхом створення інклюзивного туристського простору, інклюзивної інфраструктури, спорудження об'єктів нерухомості відповідно до норм та стандартів інклюзивності;
- доступність усіх видів транспорту для користування ним людьми з інвалідністю;
- забезпечення якісних послуг щодо супроводження туристів шляхом навчання персоналу відповідним кваліфікаціям;
- інклюзивність культурно-розважальних об'єктів;
- інклюзивна складова маркетингової діяльності, зокрема формування комфортних умов бронювання, презентації туристських пропозицій тощо [2].

В Україні затверджено спеціальні Державні будівельні норми, які визначають стандарти будівництва об'єктів з урахуванням вимог безбар'єрної архітектури та забезпечення транспортною інфраструктурою з урахуванням вимог інклюзії. Проте відсутній механізм контролю використання цих будівельних норм на практиці при зведенні об'єктів туристського призначення чи розвитку інфраструктури туристських дестинацій.

Залишається невирішеною проблема забезпечення інклюзивності культурно-розважальних об'єктів, оскільки більшість закладів культурно-пізнавального, екскурсійного, розважального та інших видів туризму спроектовані із урахуванням застарілих вимог до будівництва будівель та споруд з точки зору забезпечення інклюзивності. Переоснащення та реконструкція цих об'єктів вимагає вкладання додаткових фінансових інвестицій, що є

проблематичним, особливо в умовах скорочення видатків державного бюджету на розвиток галузі туризму у 2019 році [1].

Особливої уваги вимагає проблема забезпечення кваліфікованими кадрами об'єктів туристської інфраструктури, що спрямовані на розвиток «туризму для всіх». Адже більшість представників туристської галузі не мають навиків та кваліфікацій для роботи з особами з інвалідністю. Це вимагає перегляду освітніх програм підготовки фахівців для галузі туризму та готельно-ресторанної справи, проведення тренінгів та підвищення кваліфікації для працівників, що вже задіяні у галузі туризму, для їх інформування про особливості роботи з інклюзивною категорією туристів [1].

Отже, серед проблемних аспектів реалізації державної політики у галузі розвитку інклюзивного туризму визначено недосконалість організаційних механізмів впровадження системи інклюзивного туризму, скорочення обсягів державного фінансування галузі, що призведе до скорочення програми соціального призначення та необхідності формування національної стратегії та підготовки кадрів для роботи у галузі туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Войтовська А. І. Історичний аспект розвитку соціальної інтеграції осіб з особливими освітніми потребами. Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 6–7 жовт. 2016 р. Умань: ФОП Жовтий, 2016. С. 22–25.

2. Закон України «Про туризм». – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.